

Biznesa attīstība medum no bišu meža

Kathrin Böhling; Helena Eisele, LWF

Klimata pārmaiņas, bioloģiskās daudzveidības samazināšanās, nestabilas kokmateriālu cenas, sabiedrības prasības, jauni noteikumi - meža īpašnieku un apsaimniekotāju problēmas ir milzīgas, un ir nepieciešama inovatīva rīcība. Projekta FOREST4EU, ko finansē no Eiropas pētniecības fondiem un kas LWF tiek īstenots kopš 2023. gada janvāra, mērķis ir uzlabot inovāciju meža nozarē, veicot pētniecību, zināšanu nodošanu un dialogu ar lēmumu pieņēmējiem. Galvenā uzmanība tiek pievērsta tā sauktajām darbības grupām (OG), kuras tiek finansētas kopējās lauksaimniecības politikas un valstu fondu ietvaros. Tagad ir vairāk nekā 3500 šo inovatīvo praktisko projektu, kas risina konkrētus vietējā līmeņa jautājumus ar inovatīviem risinājumiem.

Ar mežu saistīto OG skaits joprojām ir neliels, bet pieaug - arī Vācijā. Viena no pirmajām meža OG šajā zemē ir "Bienenwald Hessen". Mazie privātie meža īpašnieki apvienojuši spēkus ar biškopjiem, lai izstrādātu un īstenotu jaunu apsaimniekošanas koncepciju savām bojātajām koksnes platībām. Projekts tiek zinātniski uzraudzīts. Papildus kokmateriālu ieguvei jaunizveidotais bišu mežs paredzēts arī lai radītu ienākumu iespējas nekoksnes meža produktiem, piemēram, medum. Getingenes Universitātē 2024. gada februārī pabeigta maģistra disertācija tagad sniedz sākotnējos atzinumus par uzņēmējdarbības attīstību ar medu.

Nekoksnes meža produktu potenciāls uzņēmējdarbības attīstībai

Līdzās sēnēm, ogām, riekstiem un sveķiem, medus ir viens no tā sauktajiem nekoksnes meža produktiem. Saskaņā ar Starptautiskās pārtikas un lauksaimniecības organizācijas (FAO) definīciju nekoksnes meža produkti ir preces vai produkti no bioloģiskas izcelsmes mežiem: "... preces, kas iegūtas no mežiem, kuri ir materiāli un fizikāli bioloģiskās izcelsmes objekti, kas nav minētā koksne."

Vācija, tiesības uz brīvu pieeju attiecas uz mežiem. Vaļasprieku kolekcionāriem atļauts sēnes un ogas vākt pašu vajadzībām ierobežotā daudzumā. Apmeklējot mežus, ik pa laikam nākas saskarties ar bišu stropiem, kuru tur izveidojuši biškopji ar attiecīgo meža īpašnieku piekrišanu.

Tomēr Vācijā ir neparasti gūt ienākumus no šiem nekoksnes meža produktiem. Privātie mežauzņēmumi ar vairāk nekā 200 hektāriem meža no kokmateriālu pārdošanas gūst gandrīz 100% ienākumu, pašvaldību meža uzņēmumiem tas ir virs 90% (Wühr 2019). Mazie privātie meža īpašnieki, kuruplatība ir mazāka par 50 ha, vismaz daļu savas koksnes ražas pārdod kā baļķus. Tomēr mazie privātie mežu īpašnieki, kuru meža platība ir mazāka par 5 ha, savu koksni galvenokārt izmanto enerģētikas vajadzībām (Hastreiter 2023). Nekoksnes meža produktu tirdzniecības kanālus grūti atrast.

Inovatīvais praktiskais projekts "Sustainable Bee Forest Hesse", ko Kopīgā lauksaimniecības politika finansē trīs gadus (2022- 2025), pierāda, ka biznesa attīstība medum un riekstiem varētu būt vērtīga. Par to liecina Getingenes Universitātē 2024. gada februārī pabeigta maģistra disertācija, kurā tika pētīta "dabai tuvās mežsaimniecības rentabilitāte, kas vērsta uz otreizēju izmantošanu". Izmantojot neto pašreizējās vērtības metodi - metodi, ko plaši izmanto mežsaimniecības ekonomikā un kas salīdzinošā veidā analizē kapitāla izmantošanu mežsaimniecības ražošanas sistēmās, - Markuss Zīglers izpētīja peļņas potenciālu bioloģiskās daudzveidības veicinošai mežu atjaunošanai, koncentrējoties uz meža produktiem, kas nav no koksnes, pieņemtajā 60 gadu rotācijas periodā.

Projekts "Ilgtspējīgs bišu mežs" Hesē

Hese ir viena no visblīvāk apmežotajām federālajām zemēm Vācijā. Tomēr mežus, kuros dominē egles, pēdējos gados ir smagi skārušas klimata pārmaiņu sekas, piemēram, ārkārtēji laikapstākļi, vētras un sekojošas mizgraužu invāzijas.

Mirušie un tukšie meži raksturo lielu ainavas daļu Vācijas vidienē. Tāpēc divi lauksaimniecības uzņēmumi ir apvienojuši spēkus ar biškopjiem un bišu speciālistiem, lai izstrādātu alternatīvu meža atjaunošanai ar eglēm un citām skuju koku sugām. Viņi nodibināja operatīvo grupu "Ilgtspējīgs Hesenes bišu mežs", kas nodrošina daudzveidīgu dzīvotni kukaiņiem un citiem apputeksnējošiem kukaiņiem, uzglabā daudz CO2 un nodrošina koksnes ražošanu. Konceptcija apvieno dabas aizsardzību un bišu un citu apputeksnētāju aizsardzību ar mežsaimniecību un nekoksnes meža produktu ražošanu.

"Mēs vēlējamies izveidot mežu, kas nodrošina dzīvotnes medus bitēm un citiem apputeksnētājiem kukaiņiem ar klimata noturīgām koku sugām. Mums bija svarīga arī pieaugošā bioloģiskā daudzveidība meža ekosistēmā. Tajā pašā laikā mežam ir jābūt finansiāli dzīvotspējīgam meža īpašniekiem, un tāpēc vēl viens svarīgs dizaina elements bija tas, ka ekonomikai un ekoloģijai nav jābūt savstarpēji izslēdzošiem."

(Judita Treisa, projekta koordinatore)

Meža produkti, kas nav koksne, piedāvā jaunus ienākumu avotus

Viens no veidiem, kā novērtēt ieguldījumu mežsaimniecībā ienesīgumu, ir pašreizējās neto vērtības metode. Izmantojot šo metodi, apmežošana teritorijā ar noteiktu mežsaimniecības ražošanas sistēmu tiek uzskatīta par ieguldījumu. Kopumā tika analizēti 5 šādu ražošanas sistēmu varianti. Ar egļu tīraudzi tika salīdzināti divi jauktu dižskābarža-Duglas egļu audžu varianti (ar un bez medus ieguves) un divi varianti ar dažādiem lapu kokiem, kas atšķiras meža nekoksnes produktu klāstā (medus, rieksti, avenes), kuras mērķis ir tīra kokmateriālu ražošana.

Markuss Zīglers parāda, ka meža produkti, kas nav koksne, var pavērt jaunas ienākumu iespējas meža īpašniekiem.

Viņš secina: "Ir skaidrs, ka papildu zemes izmantošana [ar kokaugu medu un riekstiem] var paaugstināt kapitāla vērtību daudz virs zemes līmeņa, kurā tiek ražota tīra koksne." Ar medu meža zemi, kas pēc meža atjaunošanas vēl atklāta kā dižskābarža-duglasegļu jauktā audze, var ekonomiski izmantot salīdzinoši ātri. Vēl lielāku ienesīgumu varētu radīt ķiršu kokaudzētavas variants ar kastaņu izmantošanu un medus ražošanu. Taču vislielākos ieņēmumus var gūt lapu koku audzes variants ar riekstu-ogu stādījumu un medu. Šajā ļoti plantācijai līdzīgajā audzē, kas tiek izmantota tikai noteiktos apstākļos, dažādie sekundārie lietojumi viens otru stabilizē. Kopumā tas nozīmē, ka, jo vairāk meža produktu, kas nav koksne, kādā platībā tiek izmantots, jo augstāka ir mūža rente.

Pētījums arī parādīja, ka valsts subsīdijas atsevišķām koku sugām un tādi pasākumi kā apmežotu platību iežogošana ir "nozīmīgs faktors, kas ietekmē investīciju ienesīgumu un amortizācijas periodus". Līdz ar to meža pārvalžu finansējuma prasības var ne tikai stimulēt kukaiņiem draudzīgu mežu stādīšanu un kopšanu, bet arī jaunu ienākumu iespēju radīšanu meža īpašniekiem.

Uzņēmējdarbības attīstībai meža medus ražošanai nepieciešami atbalstoši pamatnosacījumi

Eiropas Meža institūts (EFI) un FAO nesēn ir uzsvēruši ar koksni nesaistītu meža produktu potenciālu (Martinez de Arano et al. 2021). Nesēn publicētajā ziņojumā "Nekoksnes meža produkti cilvēkiem, dabai un zaļajai ekonomikai. Ieteikumi politikas prioritātēm Eiropā", autoru grupa secina, ka jāizpildās četriem faktoriem. „Ilgtspējīgs bišu mežs" parāda, kā var realizēt pirmo (1) faktoru - ZBZ saglabāšanas un ilgtspējīgas piegādes nodrošināšana.

Turklāt, ir vēl trīs faktori: (2) konkurētspējīgu un taisnīgu vērtību ķēžu veidošana (3) pārredzamības, datu un informācijas plūsmas nodrošināšana par NWFP un (4) izveide; veicinošie apstākļi.

Lauksaimnieki un biškopji sadarbojas reģionāli projektā "Ilgspējīgs bišu mežs". Jauno produktu izveidei tiks izmantoti esošie medus mārketinga kanāli. Tas ir svarīgs solis biznesa attīstībā. Bišu meža piemērs rāda, ka apmežotās platībās medus var gūt ienākumus salīdzinoši ātri. Plaša mēroga paplašināšanai būtu lietderīgi izveidot jaunus izplatīšanas kanālus, kas būtu analogi mežsaimniecības-kokmateriālu vērtību ķēdei, un koordinēt darbības ar pārtikas nozari.

Atsauces

Hastreiter, H. (2023): Kleinprivatwald 2022 – Energiekrise und neue Fördermöglichkeiten. LWF aktuell 6/2023, S. 15-17

Martinez de Arano, I. et al. (2019) Non-wood forest products for people, nature and the green economy. Recommendations for policy priorities in Europe. A white paper based on lessons learned from around the Mediterranean. EFI and FAO, Barcelona.

<https://doi.org/10.36333/k2a05>

Wühr, F. (2019): Testbetriebsnetz Forst: Mitmachen und (alle) gewinnen. LWF aktuell 2/2019, S. 44-47.

Ziegler, M. (2024): Ökonomische Bewertung von Holz und Nicht-Holz-Produkten alternativer Kleinwaldflächen am Beispiel des Projektes Bienenwald-Hessen. Masterarbeit an der Fakultät für Forstwissenschaften und Waldökologie der Georg-August Universität Göttingen.

Further information

[Online article - German version](#)

Contacts

kathrin.boehling@lwf.bayern.de

FOREST4EU partners:

Funded by the European Union (Grant n. 101086216). Views and opinions expressed are however those of the authors only and do not necessarily reflect those of the European Union or REA. Neither the European Union nor the granting authority can be held responsible for them.

FOREST4EU Project
FOREST4EU Project
info@forest4eu.eu

